

Positionspapir

Institut for Reguleringsstudier

Februar 2025 (revideret juli 2026)

IRES' formål

Institut for Reguleringsstudier (IRES) er etableret for at fremme viden og forståelse af reguleringens rolle i samfundet samt bidrage til at afdække, hvor regulering er unødigt omfattende eller uhensigtsmæssig. Når reguleringer er uklare, unødigt komplicerede eller ineffektive, kan det nemlig skabe administrativt bøvls for myndigheder, erhverv og borgere og samtidig hæmme for, at man kan opnå politiske målsætninger.

Instituttet har ikke som formål at evaluere eller påvirke de politiske målsætninger, men alene at arbejde for, at de politiske mål opnås så effektivt som muligt. Derfor arbejder instituttet efter en række overordnede principper for god regulering, som fungerer på tværs af politiske skillelinjer. Disse principper gælder både for valg af arbejdsområder, udarbejdelse af analyser og i al ekstern kommunikation. Det betyder, at IRES' anbefalinger vil kunne benyttes uafhængigt af ideologisk ståsted, idet instituttet alene tilstræber løsninger, der hviler på fakta, evidens og grundlæggende principper for god regulering.

Overordnet skal IRES anerkendes som et fakta- og evidensbaseret institut, der bidrager til, at politiske målsætninger indfries gennem de bedst mulige reguleringer. Instituttet skal desuden være kendt for sit særlige fokus på regulering og den proces, hvormed regulering skabes, uden at arbejde for en bestemt politisk dagsorden.

Dette positionspapir beskriver de grundlæggende principper, som IRES bygger på, og de kerneopgaver IRES skal løse – altså grundlaget for instituttets virke.

IRES' bærende principper

IRES tager udgangspunkt i en økonomisk faglighed, som skal skinne igennem i de analyser og anbefalinger, instituttet kommer med. Den økonomiske faglighed kommer bl.a. til udtryk i en række principper, der er bærende for instituttets analysearbejde.

Nærhedsprincippet

Nærhedsprincippet, også kendt som subsidiaritetsprincippet, fremmer beslutningstagning på det lavest mulige effektive niveau. Når beslutningskompetence placeres tættere på

borgerne, øges informationskvaliteten og mulighederne for lokal tilpasning, hvilket mindsker risikoen for ineffektiv regulering. Princippet reducerer risikoen for interessekonflikter og "rent-seeking" adfærd. Ved at styrke den lokale beslutningskraft skabes incitamenter for politiske beslutningstagere til at handle i borgernes bedste interesse, da feedback og ansvarlighed bliver mere direkte og gennemsigtig.

Respekt for borgerne

Nærhedsprincippet rummer også en grundlæggende respekt for, at menneskers valg, og for at mennesker er forskellige, så ingen fuldt ud kan sætte sig i andres sted. Derfor bør regulering tage højde for denne forskellighed og undgå unødigt at begrænse den enkeltes mulighed for at forbedre sin egen tilværelse. Regulering bør som udgangspunkt udformes med respekt for, at folks valg kan være rationelle for dem – også selv om de kan fremstå uforståelige for andre.

Proportionalitetsprincippet

Proportionalitetsprincippet handler om at sikre, at lovgivningsmæssige og forvaltningsmæssige indgreb ikke er mere indgribende end nødvendigt for at opnå de tilsigtede mål. Det indebærer en løbende vurdering af, hvorvidt det valgte reguleringstiltag står mål med det problem, der ønskes løst. Princippet skal reducere mulighederne for, at særinteresser udnytter politiske beslutningsprocesser til at opnå fordele på bekostning af det brede samfund.

Proportionalitetsprincippet gælder både i forhold til om reglerne i sig selv er proportionale, men kan også bruges i forhold til den magtanvendelse, reglerne muliggør overfor borgerne.

Evidens

Implicit i proportionalitetsprincippet ligger også, at regulering skal bygge på så solidt et evidensgrundlag som muligt. Ideelt set bør nye regler udvikles med afsæt i eksisterende data og forskning, så der er dokumentation for deres forventede effekt. Hvis der ikke foreligger tilstrækkelig evidens fra starten, kan det være fordelagtigt at indføre regler som forsøgsordninger, der løbende evalueres og eventuelt justeres eller udfases, hvis de ikke virker efter hensigten.

Det betyder også, at al regulering bør undergå jævnlige evalueringer. Dette er nødvendigt for at sikre, at reglerne forbliver tidssvarende og lever op til nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet. Regulering, der engang var hensigtsmæssig, kan miste sin relevans, hvis samfundsmæssige eller teknologiske forhold ændrer sig.

Enkelhedsprincippet

Enkelhedsprincippet bygger på erkendelsen af, at regulering bør være så enkel og forudsigelig som muligt for at skabe de bedste rammer for borgernes og virksomhedernes aktiviteter. Komplex og detaljeret regulering kan skabe usikkerhed, hæmme innovation og resultere i betydelige efterlevelseseffekter, der i sidste ende belaster samfundet

unødigt. Ved at forenkle regelsæt kan byrden for borgere, virksomheder og myndigheder reduceres, hvilket fremmer effektivitet og vækst.

Når regler er enkle og konsistente, bliver de lettere at forstå og følge, hvilket styrker retssikkerheden og giver borgerne og virksomhederne mulighed for at planlægge deres handlinger med større sikkerhed. Regler, der er klare og forudsigelige og har gennemgået en grundig demokratisk debat og grundig behandling i Folketinget, mindsker risikoen for vilkårlighed i myndighedsudøvelse og reducerer behovet for omfattende juridisk bistand og ressourcekrævende efterlevelse.

Enkelhedsprincippet indebærer, at regulering bør fokusere på brede, principbaserede retningslinjer frem for detaljerede, mikroregulerende krav. Dette sikrer en bedre balance mellem fleksibilitet og overholdelse af samfundsmæssige mål. Regulering skal være tilstrækkelig til at adressere markedsfejl og samfundsmæssige behov, men samtidig så simpel, at den ikke skaber unødige barrierer for vækst og udvikling.

Anvendelse af principperne

IRES vil vurdere regulering ud fra disse principper og med afsæt i de erklærede politiske målsætninger. Eksempelvis, hvis der politisk er et ønske om, at København skal være tilgængelig for alle indkomstgrupper, vil IRES' evalueringer og anbefalinger tage udgangspunkt i, hvordan denne ambition bedst kan indfries i lyset af de nævnte principper.

En afgørende skillelinje opstår, når politiske redskaber bliver udtrykt som mål i sig selv. Målsætningen om, at København skal være tilgængelig for alle indkomstgrupper, kan fx både skyldes et politisk ønske om at skabe blandede byområder med social diversitet og/eller et ønske om omfordeling fra rig til fattig. I sådanne situationer vil IRES søge at fokusere på de underliggende politiske intentioner frem for de specifikke redskaber – også selvom disse redskaber indimellem formuleres som selvstændige mål.

Derfor er det en central del af instituttets arbejde at afdække de grundlæggende politiske målsætninger bag reguleringen, før IRES vurderer, hvordan den bedst kan udformes og implementeres.

Øvrige input til IRES' arbejde

Udover de nævnte principper vil IRES' arbejde bygge på en række generelle indsigter fra den økonomiske videnskab. Et eksempel er den såkaldte Lucas-kritik, som henviser til at ny regulering ofte fejler, fordi den ikke tager højde for, at mennesker ændrer adfærd som reaktion på reglerne. Dette kan medføre uforudsete konsekvenser eller gøre reguleringen ineffektiv. For eksempel kan ny regulering tiltænkt at nedbringe forbrug af bestemte varer eller services få folk til at finde udenoms løsninger, som undergraver det oprindelige formål og måske endda stiller nogle af forbrugerne dårligere. Ved at forankre regulering i vidensbaserede analyser og kontinuerlige evalueringer kan man i højere grad undgå disse faldgruber.

IRES' kerneopgaver

IRES arbejder for at fremme viden om reguleringens rolle i samfundet gennem analyser, forskningsbaserede anbefalinger og aktiv deltagelse i den offentlige debat. Alle instituttets aktiviteter skal have baggrund i instituttets bærende principper.

IRES' kerneopgaver er:

1) Deltagelse i den offentlige debat

IRES udarbejder analysenotater og debatindlæg for at øge forståelsen af reguleringens konsekvenser. Fokus er på formidling i et klart sprog, kritisk gennemgang af reguleringer og evidensbaserede analyser.

Mål: En faktabaseret reguleringsdebat.

2) Forskning og publikationer

IRES bidrager med empiriske og teoretiske studier i anerkendte tidsskrifter, samarbejder med forskere og præsenterer resultater ved konferencer mv.

Mål: En styrket videnskabelige forståelse af regulering.

3) Forskningsbaserede anbefalinger

IRES omsætter forskningens resultater i konkrete anbefalinger, der fremmer effektive løsninger baseret på evidens og bedste praksis.

Mål: Bedre resultater med færre ressourcer.

4) Reguleringsdatabase

IRES opbygger en database over reguleringer for at muliggøre analyser og understøtte forskere, beslutningstagere og medier.

Mål: Et solidt datagrundlag for reguleringsstudier.

Ved at fokusere på disse kerneopgaver bidrager IRES til en mere velfungerende reguleringsproces, hvor samfundets ressourcer anvendes bedst muligt.

Afrunding

Dette positionspapir udstikker de grundlæggende principper for Institut for Reguleringsstudier og beskriver vores planlagte aktiviteter. Vi stræber efter at fremme en evidensbaseret, professionel og praksisnær reguleringskultur, hvor lovgivning og forvaltningspraksis løbende evalueres og udvikles. Via regelmæssige publikationer, analyser, arrangementer og samarbejder ønsker vi at bidrage til en kvalificeret offentlig og politisk debat om regulering.

Vi er åbne for dialog omkring nye ideer, temaer og projekter, der kan styrke arbejdet med god og effektiv regulering i Danmark og internationalt.